

It is noted that none of the classifications can not be comprehensive, complete, completed, because absolutely sharp dividing lines are not compatible with the theory of development and cognition. With the development and deepening of the knowledge classifications are changed, supplemented and sometimes replaced by new, more accurate ones.

Keywords: *complain, classification of complains, filing a complain, the nature of abuse, subject composition, indirect (derived) complain, class-action lawsuit.*

УДК 347.121.2

О. О. СЕРЕБРЯНИК,

*здобувач відділу проблем цивільного, трудового і підприємницького права
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОСОБУ В СИСТЕМІ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Досліджено місце інформації про особу в системі об'єктів цивільних прав. Зроблено висновок про самостійне місце інформації в системі об'єктів цивільних прав. Обґрунтовано позицію щодо віднесення інформації про особу до особистих нематеріальних благ.

Ключові слова: *інформація, об'єкти цивільних прав, система, оборотоздатність.*

Serebrianiuk, O.O. (2015), "Determining the place of information about a person in the system of the objects of civil rights" ["Vyznachennia mistisia informatsii pro osobu v systemi ob'ektiv tsyvilnykh prav"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 132–136.

Постановка проблеми. Визначення місця інформації про особу в системі об'єктів цивільних прав є актуальним напрямом наукових досліджень, адже місце цієї інформації як об'єкта цивільного права визначається у двох напрямках – як самостійного об'єкта та як одного з видів нематеріальних благ. Інформація про особу має властивий для неї окремий зв'язок з особою. Цей зв'язок можна охарактеризувати як ідентифікаційний, тобто такий, що індивідуалізує особу через інформацію про неї. Тому можна гіпотетично припустити, що її місце серед об'єктів цивільних прав має певні властивості. Саме це питання потребує свого наукового розв'язання з метою розробки законодавчих новацій щодо цього об'єкта.

Стан дослідження. Проблема визначення місця інформації в системі об'єктів цивільних прав досліджувалась у наукових працях І. Л. Бачило, В. М. Брижко, А. Б. Венгерова, В. А. Копилова, Т. А. Костецької, О. В. Кохановської, Є. В. Петрова, Т. М. Слінько, С. О. Сліпченка, В. С. Цимбалюка, С. В. Шевчука, Р. Б. Шишки. Ці науковці розглядали місце інформації в системі об'єктів цивільних прав, однак в їх дослідженнях не виділявся термін «інформація про особу», що позначилось на його невизначеності в системі об'єктів цивільних прав. Крім того, в науковій літературі обґрунтовується позиція, що у зв'язку з постійним збільшенням спектра вищ, які визначаються як об'єкти цивільних

прав, питання їх системності набуває особливої актуальності [1, с. 152]. Вказане підкреслює актуальність дослідження проблематики щодо визначення місця інформації про особу в системі об'єктів цивільних прав.

Мета статті – виявити місце інформації про особу в системі об'єктів цивільних прав. Для досягнення окресленої мети необхідно встановити логічний зв'язок та співвідношення будь-якої системи як філософської категорії з поняттям «система об'єктів цивільних прав» та через семантику цих категорій охарактеризувати місце інформації про особу в системі об'єктів цивільних прав.

Виклад основного матеріалу. Термін «система» має грецьке походження і означає ціле, складене з частин. Іншими словами, система – це сукупність взаємозв'язаних елементів, які утворюють певну цілісність [2, с. 112]. Системою можна назвати тільки такий комплекс вибірково залучених компонентів, у яких взаємодія та відносини набувають характеру взаємодії компонентів на отримання сфокусованого корисного результату. Конкретним механізмом взаємодії компонентів є звільнення їх від надлишкових ступенів свободи, не потрібних для отримання конкретного результату, і, навпаки, збереження всіх тих ступенів свободи, які сприяють отриманню результату [3, с. 35]. Стосовно системи об'єктів цивільних прав В. О. Лапач підкреслював, що об'єкти цивільних прав – це

структурно-упорядковане системне ціле, яке має власну якість та умовну самостійність (стійкість) відносно складових його частин. Ця система представлена видами об'єктів цивільних прав. До об'єктів цивільних прав належать речі, включаючи гроші та цінні папери; інше майно, в тому числі майнові права; роботи і послуги; інформація; результати інтелектуальної діяльності, у тому числі виключні права на них (інтелектуальна власність); нематеріальні блага. Системний характер цієї правової об'єктної моделі дійсності виявляється насамперед у тому, що вона охоплює собою весь можливий спектр реалій, з приводу яких складаються відносини предмета цивільно-правового регулювання на певному етапі соціально-економічного розвитку [4, с. 112]. Виходячи з наведеного, можна стверджувати, що система об'єктів цивільних прав – це сукупність взаємно розташованих об'єктів цивільних прав, що знаходяться в єдності та спрямовані на формування ієрархії об'єктів за їх властивостями щодо задоволення цивільних прав та інтересів учасників цивільних правовідносин.

Об'єктами цивільних прав визнаються матеріальні та нематеріальні блага, стосовно яких між суб'єктами цивільного права виникають відносини, що становлять предмет цивільно-правового регулювання [5, с. 166]. Щодо характеристики об'єкта цивільних прав слушною є думка С. С. Вабіщевича. Вчений вважає, що функціональне розуміння об'єкта дозволяє уникнути внутрішніх протиріч, обумовлених змішанням матеріальної та ідеальної сфер, за якого за явищами правової дійсності (юридичними поняттями), наприклад суб'єктивним правом і юридичним обов'язком, визнається здатність впливати на предмети та явища реальної дійсності. З огляду на односторонній взаємозв'язок суб'єктивного права і юридичного обов'язку, з одного боку, та на можливість їх реалізації в складі правовідносин, з іншого, науковець доходить висновку про збіг об'єкта суб'єктивного права, юридичного обов'язку та правовідношення [6, с. 67].

У ч. 1 ст. 177 ЦК України визначено, що об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага [7]. Водночас ст. 200 ЦК України, яка містить тлумачення інформації, введена у главу 15 «Нематеріальні блага» ЦК України. Вказане дає можливість припустити, що інформація входить до системи нематеріальних благ. До

речі, стосовно місця інформації серед об'єктів цивільних прав існує наукова дискусія.

Так, А. І. Марущак стверджує, що об'єктами цивільних прав не можуть бути такі види інформації: обмежена в обороті (наприклад, оперативно-розшукова інформація); невід'ємна від фізичної чи юридичної особи (прізвище, ім'я, по батькові, назва юридичної особи); загальнодоступна; інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування; правова. Обов'язковою ознакою інформації як об'єкта цивільних прав є здатність бути захищеною в судовому порядку. Інформація може бути об'єктом як майнових, так і особистих немайнових цивільних прав [8, с. 36]. Убачається, що інформація невід'ємна від фізичної чи юридичної особи не може бути об'єктом цивільних прав, тоді як інша інформація є об'єктом як майнових, так і немайнових прав. З приводу цього висловлюються й інші думки.

Наприклад, В. О. Витушко вказує на традиційний поділ об'єктів на: 1) об'єкти речових правовідносин: майно, речі, гроші, цінні папери; 2) об'єкти зобов'язальних правовідносин: роботи та послуги, що мають родові позначення дії; 3) об'єкти права інтелектуальної власності: результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації; 4) нематеріальні блага, які визнаються об'єктами особистих немайнових прав; 5) інформацію [9, с. 306–307]. Звернімо увагу, що науковець розглядає інформацію як самостійний об'єкт цивільних прав та не співвідносить її з нематеріальними благами.

На думку В. А. Дозорцева, інформаційні відносини є новим самостійним видом виключних прав, тому вони потребують детальної регламентації. Така регламентація у відповідній частині підлягає включенню в загальну систему виключних прав. Тим самим у цю систему ввійшли б усі існуючі види виключних прав, і вона б набула завершеного характеру [10, с. 236]. Учений розглядав інформацію як різновид нематеріальних прав та відносив її до об'єктів абсолютних виключних прав.

У свою чергу, В. О. Лапач, навпаки, стверджував, що при перерахуванні об'єктів цивільних прав російський законодавець розташував «інформацію» між «роботами та послугами» і «результатами інтелектуальної діяльності». На думку вченого, у цьому є глибокий зміст. Розпорядження інформацією, надання інформації – це фактична діяльність (послуга), але не акт розпорядження суб'єктивним правом [4, с. 154]. Вказане можна застосовувати до інформації як

до об'єкта діяльності, але інформація може виступати і певним благом.

Так, О. І. Яременко стверджує, що в українському законодавстві закладено основи права власності на інформацію. Найчіткіше це право врегульовано в законі України «Про науково-технічну інформацію», ст. 6 якого визначає науково-технічну інформацію об'єктом права власності і дає перелік підстав її виникнення: створення науково-технічної інформації своїми силами і за свій рахунок; виконання договору про створення науково-технічної інформації; виконання будь-якого договору, що містить умови переходу права власності на інформацію до іншої особи. Науковець підкреслює, що у процесі дослідження інституту права власності на інформацію слід виходити з того, що, по-перше, право власності на інформацію не є ключовим у характеристиці інформації як об'єкта правовідносин. Домінуючими категоріями, які визначають юридичну природу інформації, є право на інформацію та правовий режим інформації; по-друге, право власності можна застосовувати тільки до певних видів інформації. Інформація постійно супроводжує процес життєдіяльності соціуму і природи, при цьому багато її видів, що знаходяться в обігу, не містять якостей, які б давали підстави для поширення на неї права власності. Існують також види інформації, які є суспільним надбанням або відображенням природних явищ, і привласнити їх неможливо ні технічно, ні юридично. В той же час значна кількість інформації потребує високого рівня правового захисту, який можливо забезпечити, застосувавши до неї режим права власності; по-третє, право власності на інформацію виникає на підставі специфічних юридичних фактів; по-четверте, правомочність власника інформації досить часто носить номінальний характер. Так, фактичне володіння особою тією чи іншою інформацією не заважає іншим особам користуватися нею чи розпоряджатися поза волею власника [11, с. 17, 21]. Наведене ще раз підкреслює, що інформація може відрізнитися за своїм змістом, що може впливати на її правовий режим. Стосовно інформації про особу зазначимо, що вона іноді має нематеріальний характер, а тому не може бути віднесена до матеріальних благ, на які поширюється право власності.

На відміну від вказаної позиції найбільш повне визначення місця інформації в системі об'єктів цивільних прав надано О. В. Кохановською. Науковець запропонувала доктринальне визначення інформації як нематеріального немайнового блага особливого роду, котре

нерозривно пов'язане з життям, з його виникненням і закінченням, що виявляється як особисте немайнове благо, результат впливу на людину та інших суб'єктів та об'єктів права, результат інтелектуальної творчої діяльності і відомості про осіб, події та явища, предмети, об'єкти і процеси незалежно від форми їх подання. О. В. Кохановською обґрунтовано висновок, що інформацію як об'єкт цивільного права можна розглядати у таких її проявах: 1) як особисте немайнове благо у комплексі благ, перерахованих у ст. 201 і Книзі 2 ЦК України; 2) як результат творчої інтелектуальної діяльності, тобто як об'єкт виключних прав, урегульованих у ст. 199 і Книзі 4 ЦК України; 3) як інформаційний продукт, ресурс, документ, тобто об'єкт, який може бути інформаційним товаром і предметом будь-яких правочинів, з урахуванням особливостей і специфіки його як об'єкта особливого роду. Крім того, обґрунтовано положення про те, що інформація як специфічний особливий об'єкт не може ототожнюватися з речами. Вчена сформулювала класифікацію інформації за видами цивільно-правових відносин на: 1) інформацію, яка є самостійним особливим об'єктом цивільних прав (відомості та інші види інформації, які не належать до двох інших видів); 2) інформацію як об'єкт виключних прав інтелектуальної власності (твори); 3) інформацію як об'єкт особистих немайнових прав (особисте немайнове благо) [12, с. 8]. Слід підтримати цю позицію, адже інформація про особу може бути віднесена до особистих немайнових прав особи.

Можливість віднесення інформації про особу до особистих немайнових прав пов'язана з тим, що права, які виникають із приводу особистих нематеріальних благ, мають свої специфічні, характерні для них властивості, риси. По-перше, немайнові права невіддільні від особистості їх носія, належать конкретній людині та іменуються особистими. Нерозривний зв'язок немайнових прав з особистістю їх носія дозволяє відрізнити одного суб'єкта права від іншого, індивідуалізувати людину, зберегти і захистити її неповторність і своєрідність. По-друге, особисті немайнові права мають абсолютний характер. Так, людині, їх носію, протистоїть необмежене коло зобов'язаних осіб, кожен з яких повинен утримуватися від порушення цих прав. По-третє, особисті немайнові права позбавлені матеріального (майнового) змісту. Навіть якщо вторгнення у сферу особистих прав призвело до негативних наслідків економічного характеру для їх носія, особисті права не

наповнюються матеріальним змістом. Наприклад, порушення ділової репутації фізичної особи може призвести до розриву ділових відносин із нею, що, безумовно, призведе до погіршення її матеріального стану як нині, так і в подальшому. Однак саме особисте право не стає майновим [5, с. 200]. Виходячи з цього, можна співвіднести інформацію про особу та особисті немайнові права. Зокрема, інформація про особу невіддільна від носія, інформація має абсолютний характер, також інформація про особу не може бути матеріально визначеною. Така класифікація можлива, оскільки виділення у класифікації об'єктів цивільних прав тих чи інших її складових (речі, гроші, цінні папери, роботи, послуги, інформація, результати

інтелектуальної діяльності, у тому числі виключні права на них (інтелектуальна власність), нематеріальні блага) має сенс лише в тому випадку, якщо є реально встановлені і значущі з точки зору цивільного права відмінності в правовому режимі таких явищ [13, с. 157].

Висновки. Інформація про особу є немайновим благом, на яке поширюються виключні права особи. Інформація про особу є благом, яке не має матеріального змісту. Перспективним у подальшому є наукове дослідження питань, пов'язаних із визначенням місця інформації про особу в системі об'єктів цивільного права, оскільки це надасть можливість сформулювати подальший розвиток законодавства щодо інформації про особу.

Список використаних джерел

1. Степанова В. Е. Система объектов гражданского права – фикция или реальность? / В. Е. Степанова // Власть. – 2013. – № 10. – С. 151–152.
2. Барановская Т. П. Информационные системы и технологии в экономике : учебник / Т. П. Барановская, В. И. Лойко, М. И. Семенов, А. И. Трубилин ; под ред. Лойко В. И. – 2-е изд. доп. и перераб. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 416 с.
3. Анохин П. К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем / П. К. Анохин. – М. : Наука, 1973. – 61 с.
4. Лапач В. А. Система объектов гражданских прав: Теория и судебная практика / В. А. Лапач. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 544 с.
5. Цивільне право України : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. І. Борисова, Л. М. Баранова, І. В. Жилінкова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Київ : Юрінком Інтер, 2004. – 480 с.
6. Вабищевич С. С. К вопросу о современной теории объекта гражданского правоотношения / С. С. Вабищевич // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». – 2012. – Вип. 4. – С. 64–68.
7. Цивільний кодекс України : закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
8. Марущак А. І. Цивільні права на інформацію / А. І. Марущак // Юридичний вісник. – 2009. – № 3. – С. 33–36.
9. Витушко В. А. Курс гражданского права. Общая часть. Т. 1 : науч.-практ. пособие / В. А. Витушко. – Минск : БГЭУ, 2001. – 414 с.
10. Дозорцев В. А. Информация как объект исключительного права // Интеллектуальные права. Понятие. Система. Задачи кодификации : сб. ст. / В. А. Дозорцев ; Исследоват. центр част. права. – М. : Статут, 2003. – С. 224–237.
11. Яременко О. І. Інформація як об'єкт права власності в Україні / О. І. Яременко // Правова інформатика. – 2008. – № 4 (20). – С. 15–22.
12. Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Кохановська Олена Велеоньвна. – Київ, 2006. – 34 с.
13. Сенчищев В. И. Объект гражданского правоотношения. Общее понятие / В. И. Сенчищев // Актуальные проблемы гражданского права. Вып. 1 : сб. ст. – М. : Статут, 1999. – С. 109–160.

Надійшла до редколегії 26.11.2015

СЕРЕБРЯНИК А. А. ОПРЕДЕЛЕНИЕ МЕСТА ИНФОРМАЦИИ О ЛИЦЕ В СИСТЕМЕ ОБЪЕКТОВ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВ

Исследовано место информации о лице в системе объектов гражданских прав. Сделан вывод о самостоятельном месте информации в системе объектов гражданских прав. Обоснована позиция по отнесению информации о лице к личным неимущественным благам.

Ключевые слова: информация, объекты гражданских прав, система, оборотоспособность.

SEREBRIANIK O. O. DETERMINING THE PLACE OF INFORMATION ABOUT A PERSON IN THE SYSTEM OF THE OBJECTS OF CIVIL RIGHTS

The relevance of the article is due to the fact that the place of information as the object of civil law in the scientific literature is determined in two directions: as an independent object and as one of the types of intangible benefits. This is the issue is the object of scientific research of this article to elaborate legislative innovations concerning this object of civil rights.

The objective of the article is to find the place of information about a person in the system of the objects of civil rights. While writing the article the author has used many research methods, among which the main ones are general philosophical dialectic method, as well as legal methods: comparative and legal, formal and legal.

It is established that information is integral with individual or legal entity, it can not be the object of civil rights, while other information is the object of both property and non-property rights.

It is emphasized that the information may be different in its content that can affect its legal regime. Talking about the information about a person it is found out that it sometimes is intangible in nature, and therefore can not be attributed to material benefits covered by ownership.

The classification of information according to the types of civil and legal relations is considered. Correlation between the information about a person and personal non-property rights is realized.

It is concluded that the information about a person is a non-property benefit, which is subject of the exclusive rights of a person. Information about a person is a benefit that has no material content.

Keywords: *information, objects of civil rights, system, tradability.*

УДК 342.951

Є. С. ХОДАК,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІДШКОДУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ВКЛАДІВ ФОНДОМ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Проаналізовано нормативно-правові аспекти діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо відшкодування банківських вкладів у разі неможливості банків виконати свої зобов'язання. На підставі порівняльно-правового аналізу виділено основні особливості та проблемні аспекти захисту прав і законних інтересів вкладників банків, а також запропоновано зміни до чинного законодавства, яке регулює функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб.

Ключові слова: *система гарантування вкладів фізичних осіб, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, банківський вклад, відшкодування банківських вкладів.*

Khodak, Y.S. (2015), "Legal basis of bank deposits reimbursement by the Deposit Guarantee Fund" | ["Pravovi zasady vidshkoduvannia bankivskykh vkladiv Fondom harantuvannia vkladiv fizychnykh osib"], | *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 136–141.

Постановка проблеми. Значна кількість випадків неплатоспроможності банків протягом 2014–2015 років та недоліки правового захисту прав і законних інтересів вкладників призвели до відтоку коштів з банківських вкладних рахунків та втрати довіри населення до банківського сектора. Спеціальні функції у сфері гарантування вкладів фізичних осіб, виведення неплатоспроможних банків з ринку та ліквідації банків у встановлених законодавством випадках покладено на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд), який було створено у 1998 р. відповідно до указу Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України» від 10 вересня 1998 р. № 996/98 [1],

але, як показала практика 2014–2015 років, здійснення покладених на Фонд функцій з гарантування виплат за вкладками фізичних осіб має суттєві проблеми [2].

Головною проблемою виявилась недостатня кількість ресурсів Фонду для відшкодування коштів за вкладками збанкрутілих банків. Ураховуючи те, що загальний розмір ресурсів Фонду на початок 2015 р. становив 382,1 млрд грн, а середній розмір банківського вкладу – 8 213 грн (процент покриття кількості вкладників – 98,7%) [3], фактично існує чимало проблем, безпосередньо пов'язаних із: невнесенням значної кількості вкладників, які мають право на відшкодування згідно з чинним законодавством, до зазначених переліків; затримками у